

«L'ESTEL DE NATZARET», una història del Centre

Suporto que, com deu passar a la majoria de socis antics del Centre, en parlar de l'espectacle nadalenc típic de la casa, *L'Estel de Natzaret* o *Els Pastorets*, els seus records els deuen transportar a un passat molt llunyà.

Per tant, jo, que conec *L'Estel* com a espectador des dels anys 1943-1944 al Centre Vell del carrer de Pallars, i ja com a soci des del 1947-1948, imagineu-vos si la memòria no me'n porta, de records.

Vaig anar per primera vegada a veure aquests *Pastorets* acompanyant les meves germanes de la mà de la Montserrat i l'Emilieta Casanova, cosines i nebodes dels actors del mateix cognom. El pare crec que feia el Jehú, i en Josep no ho recordo bé. Ara, a mi el que em van encantar van ser el Jonàs i el Mataties, que —no n'estic segur del tot— feien els senyors Blasi i Valls. I les nenes crec que van sortir totes mig enamorades del sant Miquel que feia un noi, en Xavier Anguera, que deia molt bé però que ara crec que no encaixaria gaire.

I ja a partir del 1950, un altre cop a casa. Precisament la idea d'aquest escrit me l'ha suggerit *L'Estel* d'aquest any, el del centenari. En les dues representacions previstes es presenta la gran novetat que la majoria dels papers tindran com a mínim dos intèrprets, d'altres tres i fins a arribar al sant Miquel, que en seran quatre les protagonistes. I dic «les» perquè les vuit seran noies. Crec recordar que en l'estatge actual només l'ha incorporat un noi, en Marc Grau, precisament ara reconvertit en la seva antítesi: en Satanàs.

No serà la primera vegada que en una mateixa representació es vegin dues persones fent el mateix paper. Tot té la seva història.

Devia ser l'any 1954, m'ha ajudat a recordar l'any el nebot i cosí de les protagonistes, en Josep Gili

Diego, que aquell temps feia de *Benjamí*. La intèrpret del sant Miquel havia de ser la Roser Inglès, filla de la Teresa Gili, històrica intèrpret d'aquest paper, i d'en Joan Inglès, un dels puntals del Quadre Escènic i un dels millors Naïm que s'hagin vist mai. Però arriba el moment de sortir a escena i la Roser es troba malament. La seva mare, sense pensar-s'ho dues vegades, es vesteix d'arcàngel i surt a escena a plantar cara al dimoni de torn (en aquest cas en Casanova, que s'alternava el paper amb en Guardino). El primer acte va continuar essent la mare, fins que en el moment de la «rondalla» ja va assumir el personatge la Roser.

Com que es feien moltes representacions quasi tots els papers tenien diversos intèrprets. L'altre Naïm d'aquell temps era en Jaume Masjuan. Després en va sorgir un tercer, que de fer el Jehú, el pare del fill pròdig, va passar a fer el fill: parlo d'en Carles Mataró.

L'únic que no tenia doble era el senyor Vives, que feia el gran sacerdot. El senyor Enric Vives, oncle d'en Casanova i avi de la Mercè Oltra, va ser membre del Patronat Obrer de Sant Josep i un dels fundadors del Centre en un pis del carrer de Marià Aguiló el setembre de 1909, encara que als papers oficials consti a principis del 1910. Tot això ho va contar a la Maria Aguadé, l'escriptora i poeta que el va entrevistar anys després. Com que era un gran amant del teatre, any rere any, mentre va poder, tot i ser mig cec, va fer el solemne gran sacerdot Uries.

Referent als còmics (Jonàs i Mataties), n'he vist de molt bons i de molt dolents. Ja he esmentat els primers que recordo, dels altres potser escolliria la parella Gras-Fernández, entre altres coses perquè personificaven els populars «el gordo y el flaco» del cinema, tan coneguts aleshores.

Tornant a l'emblemàtic paper del Miquel, deixeu-me ser una mica dolent i recordar un fet, potser perquè serveixi de consol i es vegi que, segons quina mena de coses, no són noves i han passat sempre. Era el 1950-1951. Hi havia una jove actriu molt bona, la Roser Serra, que al Centre Vell havia fet una gran creació de la Carmiña de *La casa de la Troya*. En ser escollida per al paper, un reduït grup de socis van aconseguir que la Junta li comunicqués el dia abans que no faria el paper. La noia va passar a l'Ateneu Colón, on la van acollir amb els braços oberts, i d'allà al camp professional, on va triomfar al teatre Windsor Palace amb la companyia Marsillach-Soler Leal.

Anys després —aquest paper ha estat sempre molt cobejat—, el va incorporar una actriu a qui no

Programa de Nadal del 1943 on s'anuncia *L'Estel de Natzaret*.

1. Cartell del 75è aniversari de la representació de *L'Estel de Natzaret* amb un dibuix de Puyal.

2. Programa del 1950 del Centre Parroquial de Santa Maria del Poblenou.

3. Els pastors Jonàs i Mataties (parella Fernández-Gras) amb l'ase en una representació dels anys cinquanta.

4. Representació de *L'Estel* al local del carrer Pallars, l'any 1941.

es va aplaudir la «rondalla», cosa que al Centre és molt greu. Per tancar el capítol diré que per mi els millors sant Miquels, en dues etapes ben diferents, han estat la M. Eulàlia Arqué i molts anys abans la M. Dolors Recasens. El seu germà Tomàs, que feia d'Abdaró a *L'Estel*, va entrar a Montserrat com a monjo, ara ha fet 50 anys.

Tornant a la M. Dolors: fou esposa de l'Andreu Recasens, creador de l'Orfeó Virolai, tan lligat a *L'Estel*, on tants socis anònims, com, per exemple, l'Amat Mestres, han format part del cor, primer per lliure i després com a membres de l'Orfeó, com fèiem tant d'altres i vaig fer jo mateix com a orfeonista. De vegades he pensat si l'Amat Mestres, des dels llunyans temps del Centre Vell, no deu ser el qui més vegades ha participat en un *Estel*...

Sense oblidar-nos d'en Josep Perayre, també membre de l'Orfeó i nom propi en la història d'aquest espectacle nadalenc. En Josep era del Quadre Escènic, però dels qui podríem dir-ne de segona fila, ja que se li donaven només segons quins papers. Ell els acceptava tots. Al Centre Vell el recordo per exemple en un *Estel* fent l'Asverus al Pròleg, després cuita-corrents fer de Tasis a l'escena del Temple, tornar-se a convertir en un dels dos dimonis, canviar-se un altre cop per fer l'Isaac, sens dubte el paper de la seva vida, i en aquella representació que deuria ser al voltant del Reis, encara fer de patge reial, recollir les cartes o reganyar alguna joguina.

Deixant dimonis, assistent del Temple i patges, l'amic Josep va continuar fent l'avar anys i anys, fins a la mort. Tant és així que la primera representació de *L'Estel* sense ell es va presentar sense

actor, només amb la capa sobre la seva banqueta, amb la bossa de diners i les figures mudes de Josep i Maria que se'n anaven amb la imaginada negativa. Una escena molt emotiva creada per en Roig, em sembla recordar. No sé si va ser l'any següent o més tard, el cas que, potser perquè no sóc actor, se'm va pregar de fer-lo. Sigui com sigui, ho vaig acceptar anys i anys. Així van anar-me pintat arrugues fins que la Mercè Masjuan em va dir que ja no eren necessàries... Després van suplir-me actors de veritat: Salcedo, Borrul, Bosch, Llavèria...

Ara en aquestes representacions del centenari, m'han proposat tornar a fer el paper un cop més. No sóc actor, però serà la meua voluntariosa col·laboració al centenari i als meus 62 anys de soci del Centre Moral, que això sí que ningú no m'ho podrà prendre.

NICASI CAMPS I PINÓS

L'any 2010 s'ha posat en escena una representació singular de *L'Estel*, on han participat gran part dels actors dels darrers anys.

NOTA DE LA REDACCIÓ
Aquest article va ser escrit per a les pàgines del butlletí del Centre Moral, que enguany celebra el centenari, però, com que no s'hi va arribar a temps, restava inèdit. Atès que el contingut de l'article repassa una part de la història, que a més de ser-ho del Centre ho és també del barri, hem cregut oportú donar-li entrada a les pàgines d'*Icària*, sumant-nos a aquest centenari.